

MİRASÇI ATAMA* (APPOINTMENT OF AN HEIR)

Araş. Gör./ Res. Asst. Emine Aslı Küçükaydın**

Öz

Mirasçı atama, mirasbırakanın bir veya birden fazla kişiyi terekesinin bütünü ya da belirli bir bölümü üzerinde hak sahibi kılmasını ifade etmektedir. Mirasbırakan atama işlemi vasiyetname veya miras sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Atama işlemi üzerine, atanmış mirasçı ve yasal mirasçı prensip itibarıyla aynı mertebede hukuki statüye kavuşmaktadır. Mirasçılar mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası küll olarak ve kendiliğinden kazanmaktadır. Bu kazanım şekli, mirasbırakanın sağlığında malvarlığını atanmış mirasçıya devretmesi durumunda geçerli değildir. Zira bu hâlde sağlıkta devrin gerektirdiği özellikli sonuçlar bulunmaktadır.

Mirasçı atama işlemi maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar arasında yer almakta ve aynı kategoride yer alan vasiyet tasarrufundan ayrılmaktadır. Bu ayrımında her iki tasarrufa bağlanan özellikler belirleyici olmaktadır. Külli halefiyet prensibi, borçlardan sorumluluk, mirasçılık belgesi verilmesi ve miras ret hakkı bu anlamda atanmış mirasçılık sıfatına bağlanan özelliklerdir.

Anahtar Kelimeler: Mirasbırakan, Atanmış Mirasçı, Külli Halefiyet, Vasiyetname, Miras Sözleşmesi.

ABSTRACT

Appointment of an heir means that the testator entitles one or more persons as his/her inheritance over all or certain part of his inheritance. Appointment procedure can be conducted either in the form of a testament or inheritance agreement. Upon the appointment procedure, in principle, statutory heirs and appointed heirs will have the same legal status. The heirs universally and automatically acquire the heritage. Such acquisition is not valid through transferring the assets to the appointed heir in testator's lifetime. Since, such transfer in the testator's lifetime has its specific consequences.

The procedure of appointment of an heir is one of the forms of disposition mortis causa and different from the testamentary disposition which shares the same category of the dispositions mortis causa. Their features are decisive in distinguishing them. In this regard, the principle of universal succession, liability over the debts, certificate of inheritance and the right to renounce one's inheritance rights are the features linked to the appointment of an heir.

* Bu makale, 27.3.2017 tarihinde Editörler Kurulu'na ulaşıp olup birinci hakem onayından 10.4.2017 tarihinde, ikinci hakem onayından 13.4.2017 tarihinde geçmiştir.

** İstanbul Üni. Hukuk Fak. Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İÜSBE Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, e_akucukaydin@hotmail.com

Keywords: Testator, Appointed heir, Global succession, Testament, Inheritance agreement.

I. GİRİŞ

Aile mülkiyetinin -yasal mirasçılarının- korunması menfaatiyle, mirasbırakanın ferdi mülkiyetinin -ölüme bağlı tasarruflarda bulunma serbestisinin- korunması menfaati arasında öteden beri süregelen bir çatışma mevcuttur¹. Bu çatışmada, ibrenin yönü iradi mirasçılığa doğru kaymakta² ve konumunu da öylece sabitleyecek gibi görünmektedir. Çalışmamızın konusu mirasçı atama ve özelliklerine ilişkin olunca, bu çatışmaya dair görünümün de aklımızın bir köşesinde yer edindiğini peşinen belirtmeliyiz. Fakat, çalışmanın asıl amacı mirasçı atama ve özelliklerine dair normatif düzenlemelerin incelenmesidir. Bu sebeple de, içeriğin bu doğrultuda şekillendirilmesi gerekmektedir.

Mirasçı atama kurumu Türk Medenî Kanunu'nun üçüncü kitabını oluşturan "Miras Hukuku" içerisinde düzenlenmektedir. Bu kitabın birinci kısmı, "mirasçılar"a özgülenmektedir. Kanun'un sistematüğinde ilk olarak yasal mirasçılar yer almakta, hemen sonrasında ise ölüme bağlı tasarruflar gelmektedir. Mirasçı atama kurumu, bu tasarrufların çeşitlerinin düzenlendiği ayrımda ifadesini bulmaktadır.

Şu ana kadar zikredilen ve bundan sonra zikredilecek bütün kavramlar "ölüm" olayının gerçekleşmesiyle anlam kazanma üzerine kuruludur. Bu sebeple de, ölüm olayı miras hukuku yönünden belirleyici kriter niteliğindedir³. İşte konumuz bağlamında, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufuyla henüz sağlıklıdayken müstakbel terekesinin paylaşımını etkileyen⁴ "atama işlemi"ni yapmaktadır. Dolayısıyla, işlemin sonuç doğurması prensip itibariyle ölüm ile olmaktadır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında incelenecek durumlar hep ölümden sonraki aşamada varlıklarını hissettirmektedir. Ne var ki, "ölüm" dolayısıyla oluşturulan bu prensibe istisna teşkil eden bir durum da vardır: Mirasbırakanın atanmış mirasçıya sağlıklıdayken malvarlığını devretmesi. Bu durum, özellik arz eden birtakım sonuçları beraberinde getirdiği için özel olarak incelenmeye değerdir. Bunun yanı sıra, mirasçı atama kurumunun gerek vasiyet ile olan ilişkisinin gerekse de yasal mirasçılık ile olan ilişkisinin ortaya konulması gerekecektir.

Mirasbırakanın atama işlemini koşula bağlı olarak yapmasını da ayrıca incelemek gerekecektir. Genel olarak çalışmanın, biraz önce sınırlarını belirlemeye çalıştığımız hususlardan ibaret olması planlanmaktadır. Önem arz eden kimi hususlar yönünden Yargıtay Kararlarına yer verilmesi gerekecektir.

II. GENEL OLARAK

Mirasçı atama işlemi, mirasbırakanın bir ya da birden fazla kişiyi külli halef sıfatıyla terekenin bütünü ya da belirli bir bölümü üzerinde mirasçı tayin

¹ Rona Serozan, "Değişen Toplumun Değişen Miras Hukuku", Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İstanbul, 2015, s. 785.

² Rona Serozan, "Miras Hukukunda İradi Mirasçılarının Konumunu Güçlendiren Yeni Gelişmeler", Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, İstanbul, 2004, s. 285.

³ Rona Serozan / Baki İlkay Engin, Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2014, § 1, N. 127.

⁴ Serozan / Engin, § 1, N. 132.

etmesini ifade etmektedir⁵. Bu işlem, mirasçı atama kenar başlığıyla TMK. m. 516'da düzenlenmektedir:

“Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir.

Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır.”

Hükümden anlaşılacağı üzere, mirasçı atama işlemi yönünden belirleyici kriter mirasbırakanın iradesi olmaktadır⁶. Bu anlamda, öncelikle mirasbırakanın kim olduğu sorusuna yanıt aranmalıdır. Mirasbırakan, miras hukukunun anahtar kavramını oluşturan, ölümüyle terekesi mirasçılara geçen gerçek kişiyi karşılamaktadır⁷. İşte bu kişi, atama işlemi yönünden iradesini, tasarruf oranı içinde kalmak üzere, gerek vasiyetname gerekse de miras sözleşmesi şeklinde ortaya koyabilmektedir⁸.

Hükümün devamı bir yorum kuralı içermekte, bu yorum kuralı gereğince terekenin tamamını ya da belirli bir oranını içeren her tasarruf mirasçı atama olarak kabul edilmektedir⁹. Bu anlamda söz gelimi, mirasbırakanın “araba ve evden” müteşekkil malvarlığı açısından iradesini “vasiyet ediyorum” şeklinde dışavurmuş olduğu varsayılın. Bu hâlde TMK. m. 516 f. 2’de öngörülen karine

⁵ **Samim Gönensay / Kemaleddin Birsan**, Miras Hukuku, İkinci Bası, İstanbul, 1963, s. 131; **M. Kemal Oğuzman**, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s. 95 ve 138; **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, Hiç Değişiklik Yapılmamış 3. bs., İstanbul, 1987, s. 258; **Mustafa Dural / Turgut Öz**, Miras Hukuku, Onuncu Bası, İstanbul, 2016, § 16, N. 663; **Serozan / Engin**, §4, N. 130; **Aydın Aybay**, Miras Hukuku Dersleri, Yeni Medeni Kanuna Göre Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2002, s. 41; **Mehmet Ayan**, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara, Ekim 2016, s. 125; **Gökhan Antalya / İpek Sağlam**, Miras Hukuku, 3. bs., İstanbul, 2015, s.184.

⁶ **Dural / Öz**, § 16, N. 663; **Ali İhsan Özüğür**, Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, C. 1, Ankara, Ocak 2016, s. 32.

⁷ Mirasbırakanın miras hukukunun odak noktasını oluşturduğuna dair nitelendirme için bkz. **Bilge Öztan**, Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Ankara, 2016, s. 16.

⁸ **Gönensay / Birsan**, s. 131; **Hüseyin Hatemi**, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. bs., İstanbul, 2014, s. 76. Kural bu olmakla beraber, tasarruf oranı aşılmasına rağmen tenkis davası açılmıyorsa, atanmış mirasçılığı içerir tasarruf varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bkz. **Şakir Berki**, Miras Hukuku, Ankara, 1975, s. 6 vd.

Roma Hukuku yönünden mirasçı atama kurumuna atfedilen önem günümüze kıyasla çok daha özel bir ağırlık taşımaktaydı. Söz gelimi, günümüz hukuklarında, atanmış mirasçılar ve yasal mirasçılar terekeden yan yana hak sahibi olabilmektedir. Ne var ki, Roma Hukuku’nda atanmış mirasçıların varlığı yasal mirasçılığın uygulamasının önüne geçmekteydi. Bunun yanı sıra, yasal mirasçılığın uygulanabildiği durumlarda dahi ön şart olarak o sıfatı taşıyacak kişilerin mirasçı olarak atanması zorunluluğu bulunmaktaydı. Ayrıntılı inceleme için bkz. **Sevgi Kayak**, “Roma Hukukunda Mirasçı Atama”, Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan, İstanbul, 2015, s. 565-568.

⁹ **Ahmet M. Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, Genişletilmiş 6. bs., Ankara, 2015, s. 150; **Mehmet Serkan Ergüne**, Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul, 2011, s. 92. **Serozan**, bu yorum kuralını *mekanik ve matematik kesir hesapları* üzerinden atama işlemi belirlemeye yönelik olması sebebiyle eksik olarak değerlendirmiştir. Bkz. **Rona Serozan**, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım”, Prof. Dr. Halid Kemal Elbir’e Armağan, İstanbul 1996, s. 433 vd.

göz önünde bulundurularak nitelendirmenin mirasçı ataması olduğu sonucuna varılmalıdır¹⁰.

Mirasbırakanın kimi mirasçı olarak atayacağı hususu kişiye sıkı surette bağlı olan haklar arasında yer almaktadır. Bu sebeple de, atama işleminin temsilci kullanılarak yapılması mümkün olmamaktadır¹¹. *Maddi anlamda münhasıran şahsa bağıllık* olarak anılan bu prensibin çeşitli faydalarından bahsedilmekte, son tahlilde ise bu faydaların yasal mirasçılara yönelik olduğu saptanmaktadır¹². İşte var olan bu prensibin katı olarak uygulanması yerine, atama işlemine dair asli ölçütlerin mirasbırakan tarafından belirlenmesi ve sonrasında yetki verilen kişiye bu ölçütler dâhilinde tercihte bulunma imkânı tanınması görüşü de paylaşılmaktadır¹³.

III. ATANMIŞ MİRASÇI

Mirasçı atama işleminin, mirasbırakan ve atanmış mirasçı olmak üzere iki kişiyi doğrudan etkilediği görülmektedir. Çalışma, atanmış mirasçı üzerine kurulu olduğu için, bu kişilerin çevresinin ayrı bir başlık kapsamında belirlenmesi gereklidir.

Atanmış mirasçı gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir¹⁴. Devlet de tüzel kişilik sıfatını haiz olduğuna göre, mirasbırakanın devleti mirasçı olarak atamasının önünde bir engel bulunmamaktadır¹⁵.

Bunun yanı sıra, yasal mirasçılık sıfatını taşıyan bir kişinin aynı zamanda mirasçı olarak atanması da mümkündür¹⁶. Bu hâllerde istenen sonucun ortaya çıkabilmesi için; mirasbırakanın mirasçıya yasal miras payından daha fazla pay özgülemesi gerekmektedir¹⁷.

¹⁰ **Antalya / Sağlam**, s. 184.

¹¹ **Oğuzman**, s. 97; **Serozan / Engin**, § 4, N. 23; **Serozan**, İradi Mirasçılar, s. 295; **Öz-tan**, s. 310; **H. Kübra Ercoşkun Şenol**, “Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yüklemler”, Atatürk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2011, s. 20 vd.

¹² **Serozan / Engin**, § 4, N. 23

¹³ **Serozan / Engin**, § 4, N. 23. Tarif edilen bu görünüm, ibrenin yönünün neden iradi mirasçılıktan yana bulunduğunu gösteren belirleyicilerden sadece biridir. **Serozan**, İradi Mirasçılar, s. 295-298.

¹⁴ **Pierre Tuor**, İsviçre Medeni Kanunu'nun Federal Mahkeme İçtihatlarına Göre Sistemli İzahı, Çev. Amil Artus, Son Kısım, Ankara, 1957, s. 399; **Berki**, s. 9; **Esat Şener**, Miras Hukuku, Ankara, 1977, s. 411; **Ömer Uğur Gençcan**, Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2016, s. 105. Türkiye tarihi açısından tüzel kişinin mirasçı olarak atanmasının en belirgin örneğini, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Cumhuriyet Halk Partisi'ni mirasçı olarak ataması oluşturmaktadır. Bkz. **Şener**, s. 411 ve dn. 4. **Sungurbey** ve **Kanet**'nin Cumhuriyet Halk Partisi'nin açmış olduğu ve “*anlam davası*” olarak nitelendirdiği davaya yönelik birlikte hazırladıkları bilimsel rapor ve bu doğrultuda vasiyetnamenin tetkik edilmesi için bkz. **İsmet Sungurbey**, Medeni Hukuk Sorunları, C. 2, İstanbul, 1974, s. 1-21.

¹⁵ **Şener**, s. 411.

¹⁶ **A. Escher**, Medeni Kanun Şerhi Miras Hukuku, Çev.: Sabri Şakir Ansay, Ankara, 1949, s. 225; **Berki**, s. 7.

¹⁷ **Ali Naim İnan / Şeref Ertaş / Hakan Albaş**, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, Yeni Medeni Kanununa – Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamalardaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 9. bs, Ankara, 2015, s. 222. Bu durum kimi ya-

Mirasçı atama işlemi birden çok kişiye yönelik de olabilir. Böyle bir atama işleminde, kişilerin hangi oranda pay alacakları belirlenmemişse, bu kişilerin eşit oranda hak sahibi oldukları kabul edilmektedir¹⁸.

IV. MİRASÇI ATAMA İŞLEMİNİN GÖRÜNÜMÜ

Türk Medeni Kanunu sistematığında, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar yönünden *numerus clausus* prensibi geçerli olmaktadır. Dolayısıyla, mirasbırakanlar arzularını ancak vasiyetname ve miras sözleşmesi olmak üzere iki şekilde ortaya koyabilmektedir¹⁹. Bu anlamda, aslında konumuz yönünden atama işleminin hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi şeklinde olabileceği belirtilirken, bir yandan da başkaca bir şekilde olamayacağı ima edilmiş olmaktadır.

Bu başlık altında, ilk olarak mirasçı atama işleminin vasiyetname ve miras sözleşmesi şeklinde yapılmasına dair özellik arz eden hususların ele alınması gerekmektedir.

Atama işlemi miras sözleşmesi şeklinde yapılmışsa; ilk ihtimal atanmış mirasçının sözleşmenin karşı tarafı olmasıdır. Ancak atanmış mirasçının muhakkak sözleşmenin karşı tarafı olması gerekmemektedir. Üçüncü kişi lehine miras sözleşmesi de yapılabilir²⁰. Böyle bir durumda, işlemin geçerliliği bakımından üçüncü kişinin katılımı aranmamaktadır. Öyle ki, üçüncü kişi yapılan işlemde haberdar dahi olmayabilir²¹.

Atama işleminin vasiyetname ya da miras sözleşmesi şeklinde yapılması özünde bir farklılık oluşturmamaktadır. Şu var ki, bağlayıcılık değerlendirmesi yönünden miras sözleşmesiyle atanmış mirasçı daha elverişli bir konumda bulunmaktadır²². Başka bir anlatımla, şayet mirasbırakan bağlanma iradesi taşıyor olsaydı, iradesini vasiyetname şeklinde dışavururdu. Bu sebeple de,

zarlarca “*miras payının genişletilmesi*” olarak nitelendirilmekte; gerçek anlamda bir mirasçı atama işleminin bulunmadığına işaret edilmektedir. Bkz. **Dural / Öz**, § 16, N. 667; **Özcan**, s. 310.

Diğer bir ihtimal ise, mirasbırakanın yasal mirasçısı olduğu hâlde derece itibarıyla mirastan hak kazanamayacak olan mirasçısını atanmış mirasçı olarak tayin etmesidir. Bkz. **Berki**, s. 7.

¹⁸ **Escher**, s. 226; **Gönensay / Birsan**, s. 131; **İnan / Ertaş / Albaş**, s. 221, **Ergüne**, s. 99. Bu kabulün yasal mirasçılığa ilişkin hükümlere kıyasen olduğu hakkında bkz. **Ergüne**, s. 99.

¹⁹ **Andreas von Tuhr**, Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, Cilt 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara, 1983, s. 243; **Zahit İmre / Hasan Erman**, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Basım, İstanbul, 2016, s. 55; **Oğuzman**, s. 94 vd.

²⁰ **Pierre Tuor**, İsviçre Medeni Kanunu'nun Federal Mahkeme İçtihatlarına Göre Sistemli İzahı, Çev. Amil Artus, Birinci Kısım, Ankara, 1956, s. 392; **Mustafa Dural**, Miras Sözleşmeleri (İsviçre, Alman ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak), İstanbul, 1980, s. 31; **Oğuzman**, s. 130; **Mehmet Demir**, “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, YD., C. 20, Sa. 3, Temmuz 1994, s. 284 vd.; **Hasan İlgüzar**, Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara, 2003, s. 50. Üçüncü kişi lehine yapılan miras sözleşmesi ile TBK m. 129'da düzenlenen üçüncü kişi yararına sözleşme arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar için bkz. **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 31 vd.; **Demir**, s. 285.

²¹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 31.

²² **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 115 vd.

miras sözleşmelerinde bağlayıcılığın asıl olduğuna dair bir karine kendiliğinden ortaya çıkmaktadır²³.

Ancak bu durum, mirasbırakanın malvarlığında eskisi gibi tasarruf edememesi anlamına gelmemektedir. Nitekim bu husus TMK. m. 527 f. 2 ile, “*Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Hükmün devamı ise, “*Ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir.*” şeklindedir. Bu düzenlemenin amacını da, miras sözleşmesiyle atanan mirasçının, mirasçılık hakkının tek taraflı olarak sonlandırılmaması şeklinde anlamak gerekmektedir. Yoksa, mirasbırakan atanmış mirasçının durumunu ağırlaştırmayacağını özel olarak taahhüt etmediği sürece dilediği gibi tasarrufta bulunmaya devam edebilir²⁴.

Mirasçı atama işlemi vasiyetname şeklinde yapılıyorsa, atanmış mirasçının söz hakkı bulunmamaktadır. Daha açık anlatımla, bu işlemin hükümlerini doğurması bakımından kabul, katılım gibi herhangi bir prosedür aranmamaktadır²⁵. Nitekim, TMK. m. 542 ve 543 de vasiyetnamenin serbestçe geri alınabilirliğini düzenlemektedir²⁶.

Mirasçı atama işlemi ivazsız olarak yapıldığında, miras sözleşmesi ya da vasiyetname şeklinde yapılmış olabilir. Fakat, ivazlı olarak yapılan bir atama işlemi vasiyetnameyi dışlamaktadır. Bu takdirde, atama işlemi sadece miras sözleşmesi şeklinde yapılabilmektedir²⁷.

Bu başlık kapsamında incelenmesi gereken diğer bir husus ortak vasiyetname ile bağlantılı olmaktadır. Hukuk düzenimizde, biraz önce de belirttiği üzere, tip mecburiyeti geçerli olduğundan ortak vasiyetname kabul edilmemiştir. Dolayısıyla, söz gelimi eşler karşılıklı bir kazandırmada bulunma niyeti içerisinde girerlerse, bu arzularını ancak miras sözleşmesi şeklinde ortaya koyabilirler²⁸. Bu değerlendirme, İsviçre Türk Medeni Kanunlarının öteden beri tercih

²³ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 116-118.

²⁴ **Şener**, s. 322 vd. TMK. m. 527 f. 2 için ayrıca bkz. aş. VI.

²⁵ **İnan / Ertaş / Albaş**, s. 220 vd.

²⁶ **Serozan / Engin**, § 4, N. 31. TMK. m. 542, mirasbırakanın vasiyetname için öngörülen şekillerden birine uyarak yeni bir vasiyet yapmasını “dönme” olarak ifade etmiştir. Ancak burada, mirasbırakanın vasiyetnamesini ölümüne kadar geçecek süre zarfında serbestçe geri alma imkânından bahsedilmek gerektir. Bkz. **Halil Akkanat**, “El Yazısı İle Vasiyetnamede Vasiyetname Metninin Özellikleri”, Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı, C. 2, Yayına Hazırlayan Doç. Dr. Abuzer Kendigelen, İstanbul, 2001, s. 799.

²⁷ **Gönensay / Birsen**, s. 131.

²⁸ **Serozan / Engin**, § 1, N. 48. “...*Şu halde eşlerden kocanın 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra 21.12.2003 tarihinde ölümü nedeniyle, Sözleşme ile kabul edilen mal ortaklığı rejiminin, eşlerden birinin ölümüyle değil, yeni yasanın kabulü ile rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimine dönüşme nedeniyle sona erdiğinin kabulü gerekecektir. Bu durumda Sözleşme’nin 6. maddesi hükmünün de artık geçersiz, dolayısıyla bağlayıcı olmadığı söylenebilecektir. Ne var ki, 6. madde içeriği itibarıyla ölüme bağlı bir tasarruf olarak nitelendirilebilecekse, müteveffanın son arzularını ayakta tutma adına geçerli/bağlayıcı bir düzenleme olacağı açıktır. Bu açıdan bakıldığında; tekrar etmek gerekirse Sözleşmenin 6. maddesinde, “evliliğimiz devam ederken biz eşlerden birimizin diğerinden önce vefatı halinde ortaklığa ait olan mallar ile bilcümle maddi ve manevi haklarımızın tamamı Medeni Kanunun 222. maddesinin son fıkrasındaki fîru hakları mahfuz kalmak üzere sağ kalan eşe ait olacak ve fîrudan gayri ka-*

ettiği sistemin bir ürünü olmaktadır²⁹. Ortak vasiyetnamenin geçerli kılındığı Almanya’da ise, eşlerin birbirini karşılıklı olarak mirasçı atamasına da olanak tanıyan bir sistem ile karşılaşılmaktadır³⁰.

V. VASİYET İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİ

Mirasçı atama ve vasiyet³¹ tasarruflarına uygulamada yaygın olarak rastlanmaktadır. Zira, mirasbırakanlar genellikle terekede etkisini gösterecek bir tasarrufta bulunma yolunu izlemektedir³². Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar içerisinde yer alan bu iki kurum arasındaki ilişkinin ortaya konulması önem arz etmektedir.

Mirasbırakanın terekesinden mirasçıya/vasiyet alacaklısına belirli değerler yöneltiyor olması bu iki tasarrufun benzerliğini oluşturmaktadır³³. İşte bu noktada benzerlik sonlanmaktadır. Farklılıklar ise, özellikle iki tasarrufa bağlanan sonuçlar yönünden kendini göstermektedir. Bu farklılıkların incelenmesinden önce ise, mirasbırakanın mirasçı mı atadığı yoksa vasiyette mi bulunduğu konusunda tereddütte kalındığı durumlarda ne şekilde hareket edilmesi gerektiği belirlenmelidir. TMK. m. 517 uyarınca vasiyet yönünden kıstas, mirasbırakanın bir kimseyi mirasçı atamaksızın vasiyet yoluyla kazandırmada bulunması şeklinde belirlenmiştir. Fakat, böyle bir kıstas bulunsa da, mirasbırakanların genelde teknik terimlere yabancı olması gibi bir gerçeklik de bulun-

nuni mirasçılardan hiçbiri ne suretle olursa olsun bir güne hak ve mütealebede bulunamayacaktır” şeklinde ifade yer almaktadır. Başka bir ifade ile sözleşmenin bu hükmü ile bir eş, diğer eşi mirasçı atamıştır (nabetmiştir)... ..Mirasbırakanın son arzularının mümkün olduğu kadar ayakta tutulması (favor testamenti/ ölüme bağlı tasarruf lehine yorum) gerekir(Baygın, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IV, S. 1-2, Y. 2000, s. 574; Serozan/Engin, s. 223 Eldeki olayda “eşlerden birisinin diğerinden önce vefatı halinde, ortaklığa ait mallar ile bülümle maddi ve manevi haklarının tamamının, sağ kalan eşe ait olacağına” yönelik sözleşmedeki kabulleri bir olumlu miras sözleşmesi olarak ayaktadır ve eşler açısından geçerli/bağlayıcıdır...” Yarg. HGK, 14.05.2014, E. 2013/ 8-1077, K. 2014/664 (Lexpera). Bu karara konu olan uyumsuzlukta, eşler mal ortaklığı sözleşmesini kabul etmiştir. Şu var ki, bu sözleşmenin içerisinde yer alan ve biraz önce anılan hüküm mirasçı atama niteliğini taşımaktadır. Mal rejimi sözleşmesi yapılırken resmi vasiyetnamenin şartlarının yerine getirilmesi de, şekil bakımından işlemde bir aksaklık bulunmadığını göstermektedir: “...Öte yandan sözleşmenin resmi vasiyetname şeklinde düzenlendiği de açıktır. Zira sözleşme, iki tarafın katılımıyla noter tarafından düzenlenmiştir (TMK m. 532/1). Yarg. HGK, 14.05.2014, E. 2013/ 8-1077, K. 2014/664.

²⁹ **Mustafa Dural**, “İsviçre Türk Hukukunda Ortak (Müşterek) Vasiyetnameler”, MHAD, Y. 1969, C. 3, Sa. 4, s. 165-173 özl. s. 171 vd. Ayrıca bkz. **Şener**, s. 319.

³⁰ Almanya’da noter marifetiyle yapılan bir ortak vasiyetname hakkında hazırlanan bilimsel rapor için bkz. **İlhan Helvacı**, Borçlar Hukuku, Miras Hukuku ve Eşya Hukukuna İlişkin Hukuki Mütalaalar (2000-2010), İstanbul, 2010, s. 547 vd. Bu vasiyetname ile eşler birbirini karşılıklı olarak mirasçı atamışlardır. **Helvacı**, s. 548.

³¹ TMK. m. 517 “belirli mal bırakma” terimini kullanmaktadır. Ne var ki bu ifade, vasiyet konusu olabilecek değerler sadece maldan ibaret olmadığı için eksik ve yanıltıcı olmaktadır. Bkz. **Serozan / Engin**, § 4, N. 133. Bizde bu sebeple, Kanun’un terim tercihine sadık kalmamaktayız.

³² **Kılıçoğlu**, s. 147.

³³ **Şener**, s. 416; **Ayiter**, s. 61; **Nüşin Ayiter / Ahmet M. Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, Genişletilmiş 2. bs., Ankara, 1991, s. 100.

maktadır. Özellikle el yazısı ile düzenlenen vasiyetnameler düşünüldüğünde, yanlış isimlendirmeler sebebiyle aksaklıklarla karşılaşılması ihtimal dâhilindedir³⁴.

Bunun yanı sıra, mirasbırakanın tasarrufunu söz gelimi, “*mirasçı atama*” şeklinde isimlendirmiş olması dahi, hukuken bağlayıcılık taşımamaktadır. Önemli olan mirasbırakanın gerçek iradesinin ortaya konulmasıdır³⁵. İkircikli hâllerde ise, mirasbırakanın salt kullandığı sözcüklerden hareket edilerek nitelendirmeye gidilmesi doğru olmamaktadır. Yapılması gereken, yorum yolu ile gerçek amacın ortaya çıkarılmasıdır³⁶. Bu da, ancak tercih edilen sözlere değil öze bakılmak suretiyle gerçekleştirilebilir³⁷. Ölüme bağlı tasarruftaki kazandırmanın tereke içinde kapladığı yer de yorum vasıtası olarak nitelendirmede yardımcı olmaktadır³⁸.

Mirasçı atama ve vasiyet tasarruflarını birbirinden ayırmak için çeşitli kriterlerden yararlanılmaktadır. Şu var ki; bu kriterlere mirasçı atamanın özellikleri arasında zikredilen külli halefiyet prensibi esas teşkil etmektedir³⁹. Bu sebeple de, atama işlemine muhatap olan kişi “*mirasçı*” sıfatını haiz olurken, lehine vasiyette bulunulan kişi “*alacaklı*” sıfatını haizdir⁴⁰. Yine bu sebeple, atanmış mirasçı borçlardan sorumluyken, vasiyet alacaklısının böyle bir sorumluluğu bulunmamaktadır⁴¹.

Mirasçı atama ve vasiyet tasarrufları etki alanları yönünden de birbirinden ayrılmaktadır. Vasiyet tasarrufu yönünden, prensip itibarıyla terekeye dâhil bir mal etkilenmektedir⁴². Oysa, mirasçı atamada terekenin tamamı veya belirli bir oranı etkilenmektedir⁴³. Bu doğrultuda, atanmış mirasçının kazanımı kendiliğinden gerçekleşmektedir⁴⁴. Vasiyet alacaklısı ise, mirasbırakanın ölümlüyle birlikte alacak hakkını borçlu konumunda olan mirasçılara yöneltmektedir⁴⁵.

Değinilmesi gereken diğer bir husus ise, kazanma konularıyla bağlantılı olmaktadır. Atanmış mirasçı her durumda terekeden gerçek anlamda bir kazandırma elde edemeyebilir. Zira, terekenin pasifinin fazla olduğu durumlar, atanmış mirasçının kendi şahsi malvarlığı ile sorumluluğunu zorunlu kılmak-

³⁴ **İmre / Erman**, s. 122.

³⁵ **Ergüne**, s. 92. TMK. m. 516 f. 2 yönünden değerlendirme için ayrıca bkz. yuk. II.

³⁶ **Şener**, s. 414.

³⁷ **Serozan / Engin**, § 4, N. 130.

³⁸ **Ergüne**, s. 92.

³⁹ **Ayiter / Kılıçoğlu**, s. 100. Roma Hukuku yönünden de en önemli fark olduğuna dair saptama için bkz. **Kayak**, s. 570.

⁴⁰ **Mehmet Demir**, “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, YD., C. 20, Sa. 3, Temmuz 1994, s. 284; **Gençcan**, s. 110.

Vasiyet alacaklısının da mirasçı olarak isimlendirilmesi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 150 vd.

⁴¹ **Tuor**, s. 386; **Şener**, s. 414; **Ayiter / Kılıçoğlu**, s. 100.

⁴² Bu prensibin ayrışımı, tedarik vasiyeti oluşturmaktadır. Tedarik vasiyeti için bkz. **Kemal Tahir Gürsoy**, Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti, Ankara, 1955, s. 157-159.

⁴³ **Kılıçoğlu**, s. 150.

⁴⁴ Ayrıca bkz. aş. VII.

⁴⁵ **İmre / Erman**, s. 122.

tadır⁴⁶. Oysa, vasiyet alacaklısına borç yüklenmiş olsa dahi kendisine vasiyet edilen alacağın değerini aşan miktarı ödeme zorunluluğu bulunmamaktadır⁴⁷.

VI. YASAL MİRASÇILIK İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİ

Mirasçı atama işlemi üzerine prensip itibariyle atanmış mirasçı yasal mirasçı ile aynı mertebede hukuki statüye kavuşmaktadır⁴⁸. Bu sebeple de, her iki mirasçılık sıfatına bağlanan özellikler genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak, yasal mirasçılık sıfatına bağlanan kimi özellikler dolayısıyla farklılıklar da bulunmaktadır. Bunlar; kök içi halefiyet prensibinden kaynaklı durumlar, saklı payların olması, denkleştirmenin talep edilmesi, tenkis davası açma imkânı, gerektiği durumda terekenin geçici olarak yasal mirasçılara teslim edilmesi şeklinde ifade edilmelidir⁴⁹.

Çalışma konumuz mirasçı atamaya dair olunca, atanmış mirasçının zaten sahip olamadığı bu özelliklerin bir etki uyandırmayacağı düşünülebilir. Ne var ki, denkleştirme ve tenkis talepleri ile bağlantılı kimi hususlar konumuz yönünden önem arz etmektedir.

TMK. m. 669 ila 675 hükümleri arasında düzenlenen mirasta denkleştirme kurumu yasal mirasçılara özgü hükümler getirmektedir. Denkleştirme, en genel ifadesiyle, mirasbırakanın sağlığında yaptığı kazandırmalar sebebiyle yasal mirasçılar arasında bozulan eşitliğin yeniden tesisini sağlamaya yönelik bir kurum olarak tanımlanabilir⁵⁰. Bu anlamda, kurumun yasal mirasçılara konu ediniyor olması, hâliyle açılacak bir davada gerek denkleştirme yükümlüsünün gerekse de denkleştirme alacaklısının yasal mirasçı olmasını zorunlu kılmaktadır⁵¹. İşte konumuz yönünden, atanmış mirasçıların denkleştirme davası yönünden konumu incelenmelidir. Bu bağlamda, prensip itibariyle atanmış mirasçıların ne denkleştirme yükümlüsü sayılmaları ne de denkleştirme alacaklısı olmaları kabul edilmektedir⁵². Özellikle, bu konu denkleştirme yükümlüsü olma bağlamında değerlendirilmektedir. Esasen, atanmış mirasçıların denkleştirme yükümlüsü olamamaları düşüncesi, mirasbırakanın kendi iradesiyle

⁴⁶ Özüğür, s. 1054.

⁴⁷ Özüğür, s. 1054.

⁴⁸ **Bülent Köprülü**, Miras Hukuku Dersleri I, Mirasçılar – Ölümüne Bağlı Tasarruflar – Mirasın İntikali (Geçmesi), Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. bs., İstanbul, 1985, s. 170, **Serozan / Engin**, § 4, N. 131.

⁴⁹ Atanmış mirasçılar ve yasal mirasçılar arasındaki farklar için bkz. **Öztan**, s. 310 vd.

⁵⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 491; **Serozan / Engin**, § 1, N. 168.

⁵¹ **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, “Mirasta İade (= Denkleştirme) İle İlgili Meseleler”, Medeni Kanun’un 50. Yılı, Bilimsel Hafta: 15-17 Nisan 1976, Ankara, 1977, s. 135; **Öztan**, s. 311.

⁵² **Fikret Eren**, “Mirasta İade”, Adalet Dergisi, Y. 1963, C. 3-4, s. 349; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 492; **Tülay Aydın-Ünver**, “Miras Bırakanın Yasa Gereği Denkleştirmeye Tabi Olan Kazandırmaları”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, İstanbul, 2011, s. 142; **Gamze Turan Başara**, Miras Hukukunda Denkleştirme, Ankara, 2013, s. 202-204. **Kılıçoğlu**, yasal mirasçılardan başka üçüncü bir kişiye yapılan kazandırmaların denkleştirmeye tabi olamayacağını şu gerekçelerle açıklamaktadır: İradi mirasçıya yapılan sağlararası bir karşılıksız kazandırmanın olduğu durumda, aslında ölüme bağlı bir tasarruf bulunmaktadır. Ölümüne bağlı tasarruflar ise mirasın açılmasıyla sonuç doğurmakta ve dolayısıyla denkleştirmeye tabi tutulamamaktadır. Bkz. **Kılıçoğlu**, s. 468. **Ayan**, atanmış mirasçıların denkleştirme yükümlülüğünün bulunmadığını belirtmekte; sonrasında bu kişilere ancak tenkis talebi yöneltilebileceğini saptamaktadır. Bkz. **Ayan**, s. 311.

atanmış mirasçıları bu statüye kavuşturması gerçekliği düşünüldüğünde anlam kazanmaktadır⁵³. Ancak, burada ayırık hâli, “gerçek olmayan denkleştirme” oluşturmaktadır. Gerçek olmayan denkleştirme hâlinde, mirasbırakan atanmış mirasçıyı denkleştirme yükümlüsü olarak tayin etmektedir⁵⁴.

Şu ana kadar denkleştirme yükümlülüğü bağlamında açıklamalarda bulunuldu. Şimdi ise, doktrinde azınlıkta kalan, atanmış mirasçıların hem denkleştirme yükümlüsü hem de denkleştirme alacaklısı olabileceğine dair görüşün⁵⁵, denkleştirme alacaklılığı yönünden özellik arz eden bir düşüncesine yer verilmelidir. Bu görüş uyarınca, denkleştirmenin terekeye yönelik olması, terekede söz sahibi olacak herkesin koruma kapsamına alınmasını gerektirmektedir⁵⁶. Uygulamada, denkleştirme taleplerinin genellikle yasal mirasçılar arasında söz konusu olması ise farklı değerlendirmelere kapıyı kapatmamalıdır. Aksi takdirde, kanunun sözü ve özü ile birlikte uygulanması gerekliliği ihlal edilmiş olur⁵⁷.

TMK. m. 560 ile 571 hükümleri arasında düzenlenen tenkis kurumu ise, saklı paylı mirasçılar esas alınarak kaleme alınmıştır. Fakat, bu kurumun kıyasen uygulanması gerekli olan durumlar düşünüldüğünde (TMK. m. 527 f. 2, TMK. m. 519 f. 1 gibi) daha geniş bir alanı kapsadığı ortadadır⁵⁸. Bizim burada incelemek istediğimiz ise olumlu miras sözleşmesi kenar başlıklı TMK. m. 527 ile bağlantılı olmaktadır⁵⁹. TMK. m. 527 f. 2 uyarınca, mirasbırakanın miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilmektedir. İşte burada “itiraz edilebilir” içeriğiyle düzenlenen hükmün hukuki olarak nitelendirilmesi konusunda, yollar tenkis ile buluşmaktadır. Bu durum hükmün gerekçesine, kıyasen uygulanması gerekliliğini içerir biçimde yansıtılmıştır. Nitekim, doktrinde de atanmış mirasçının tenkise ilişkin hükümlere⁶⁰ başvurması gerektiğine işaret edilmektedir. Bu talep, kendine özgü nitelikler taşımasının yanı sıra, bünyesinde kıyasen uygulanmanın getirdiği birtakım yorum sorunlarını da taşımaktadır⁶¹. Ancak, burada uzun uzadıya bu yorum sorunlarını incelemek yerine, sadece, tenkis imkânının yetersiz kaldığı durumlarda devreye girmesi önerilen dönme hakkına işaret etmek istiyoruz.

Atanmış mirasçının mirasbırakanın sağlığında beklenen hakkının dahi olmaması gerçeği; tenkis imkânına ölümden sonra başvurulmasını zorunlu kılmaktadır. İşte bu zorunluluk sebebiyle, miras sözleşmesiyle karşı edim özverisinde bulunan atanmış mirasçılar kimi zaman yetersiz ve elverişsiz sonuçlarla

⁵³ Serozan / Engin, § 7, N. 39c.

⁵⁴ Serozan / Engin, § 7, N. 39c. *İmre*, atanmış mirasçının denkleştirme ile yükümlü kılınmasını, mirasbırakan tarafından miras paylaşımına ilişkin konulmuş kural olarak nitelendirmektedir. Bkz. **Zahit İmre**, Türk Miras Hukuku, Yenilenmiş Dördüncü Bası, İstanbul, 1978, s. 808.

⁵⁵ **Berki**, s. 232 vd.

⁵⁶ **Berki**, s. 232 vd.

⁵⁷ **Berki**, s. 232.

⁵⁸ Serozan / Engin, § 3, N. 95.

⁵⁹ Bkz. yuk. IV.

⁶⁰ Serozan / Engin, § 4, N. 117; **Öztaş**, s. 151; **Serkan Ayan**, “Olumlu Miras Sözleşmelerinin İçeriğine Aykırı Hukuki İşlemlere İtiraza Yönelik Medeni Kanun’un 527/ II Hükmünün Anlamı”, THD, Y. 6, Sa. 58, Haziran 2011, s. 27; **Ahmet Nar**, Türk Miras Hukukunda Tenkis, İstanbul, 2016, s. 25.

⁶¹ Serozan / Engin, § 4, N. 117.

karşılaşabilmektedir. Gerçekten, dava sonucunda elde edilecek değer in tereke- de bulunmaması ihtimali düşünüldüğünde ne demek istenildiği anlaşılacaktır. Artık bu aşamada iş işten çoktan geçmiş olmaktadır⁶². Kanun ise bu ihtimalin gerçekleştiği durumlarda nasıl bir yolun izlenmesi gerektiği konusunda boşluk içermektedir. İşte, bu noktada doktrinde üretilen çözüm yardıma yetişmekte ve atanmış mirasçıya sözleşmeden dönme hakkının tanınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır⁶³.

VII. KÜLLİ HALEFİYET PRENSİBİ

Külli halefiyet prensibi, mirasbırakanın malvarlığının bir bütün olarak, aktif ve pasifleriyle birlikte, mirasçılara geçirilmesini ifade etmektedir⁶⁴. Bu geçiş, bir kişiye yönelik olabileceği gibi, birden çok kişinin oluşturduğu bir kişiler topluluğuna, yani miras ortaklığına yönelik de olabilir⁶⁵.

Külli halefiyet prensibinin Kanun'a yansıtılması TMK. m. 599 ile gerçekleştirilmiştir. "Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar." Bu prensibin tamamlayıcısı mahiyetinde olan kendiliğinden kazanılma da⁶⁶ hükmün devamında yer almaktadır. "Kanunda öngörülen ayrıntı durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynı haklarını,

⁶² Rona Serozan, Sözleşmeden Dönme, Gözden Geçirilmiş 2. bs., İstanbul, 2007, s. 314.

⁶³ Serozan, Dönme, s. 313 vd.; Serozan / Engin, § 4, N. 124.

⁶⁴ İmre, s. 15 vd.; Nüşin Ayiter, Miras Hukuku, 4. bs., Ankara, 1978, s. 7; Oğuzman, s. 6; Kocayusufpaşaoğlu, s. 41; İmre / Erman, s. 11; Dural / Öz, § 1, N. 74; Serozan / Engin, § 6, N. 11; Halil Akkanat, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul, 2004, s. 56 vd.; Suat Sarı, Uygulamalı Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2015, s. 21.

⁶⁵ Kocayusufpaşaoğlu, s. 44 vd.; Cem Akbıyık, Miras Sebebiyle İstihkak Davası, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Işığında Bilimsel Bir Sentez Denemesi, İstanbul, Der Yayınları, 2003, s. 11.

Birden çok kişinin mirasçı olması durumunda; mirasın geçişinin "miras ortaklığı"na olması ve bu anlamda elbirliği ile hak sahipliğinin geçerli olması, mirasçıların terekeye ait borçlardan şahsen ve müteselsilen sorumlu olmaları külli halefiyet prensibinin tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu değerlendirme için bkz. Oğuzman, s. 5 vd.; Sarı, s. 22. Mirasçıların şahsen ve müteselsilen sorumlu olmaları, Kanun'un alacaklıları gözetmek saikiyle öngördüğü teselsül avantajından kaynaklanmaktadır. Bkz. Serozan / Engin, §7, N. 29. Bu bağlamda, şahsen ve müteselsilen sorumlu olma durumu, külli halefiyet prensibinin tamamlayıcısı olmaktan ziyade hukuk politikası tercihi olarak nitelendirilmelidir.

⁶⁶ İmre / Erman, s. 11, Ayiter / Kılıçoğlu, s. 225.

"...Vasiyetname, muayyen mal vasiyeti niteliğinde olmayıp, mirasçı atamaya ilişkindir (TMK. md. 516).Atanmış mirasçılarda ise miras, miras bırakanın ölümü ile kazanılır (TMK. md. 599 /3). Mirasçı atanan kişi miras bırakanın ölümü ile tereke üzerinde doğrudan ve kendiliğinden bir aynı hak kazanır. Bu durumda, miras bırakanın intikal eden aynı hakların, atanmış mirasçı adına tescili için vasiyetnamenin yerine getirilmesi davasına dolayısıyla mahkeme hükmüne ihtiyaç yoktur. Atanmış mirasçıya, buna ilişkin mirasçılık belgesi verilmesi (TMK. md. 598/2) yeterli olup, bu nitelikteki belge ile aynı hakların bu kişi adına tapuda (resmi senet düzenlenmeksizin tescili) mümkündür (Tapu Sicili Tüzüğü md. 21/a)... .. O halde mahkemece davanın hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, yanlışlı değerlendirme ile davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya uygun değildir..." Yarg. 3. HD., 06.12.2010, E. 2010/12478, K. 2010 /19947, Aynı yönde bkz. Yarg. 3. HD., 05.04.2010, E. 2010/ 4803, K. 2010/5809 (Lexpera).

alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar.”

Dolayısıyla taşınmazlarda tescile, taşınırlarda teslimle, alacaklarda temlike gerek olmaksızın kazanma gerçekleşmiş olmaktadır⁶⁷. Benzer şekilde, borcun nakli için de alacaklının rızası aranmamaktadır. Mirasbırakandan alacaklı olan kişiler kendiliğinden mirasçının alacaklısı konumuna girmekte ve mirasçı borçlardan kişisel olarak sorumlu olmaktadır⁶⁸.

VIII. MİRASÇILIK BELGESİ VERİLMESİ

Mirasçılık belgesi, uygulamada sıklıkla anıldığı ismiyle veraset ilamı, TMK. m. 598 ile düzenlenmektedir. Bu belge sadece mirasçılar açısından öngörülmüş değildir. Dolayısıyla, vasiyet alacaklıları da bu sıfatlarını gösterir nitekte belge verilmesini isteme imkânına sahiptir⁶⁹.

Mirasçılık belgesi, adına düzenlenen yasal ya da atanmış mirasçının hakkı lehine bir karine oluşturmaktadır. Bu şekliyle, belgenin kesin hüküm oluşturacak bir gücü ve mahiyeti bulunmamaktadır⁷⁰. Mirasçılık belgesinin aleniyeti sağlama, hak iddia etmeyi kolaylaştırma, alacaklıları uyarma gibi çeşitli işlevleri bulunmaktadır⁷¹. Atanmış mirasçılar bakımından önemli işlevi ise, hakların tespitini sağlama ve terekeye zilyet kılınmanın önünü açma şeklinde kendini göstermektedir⁷².

Bu ön açıklamalardan sonra, hükmün incelemesine geçilmelidir: TMK. m. 598 f. 1 yasal mirasçılar⁷³, f. 2 ise atanmış mirasçılar ve vasiyet alacaklıları esas alınarak kaleme alınmıştır. Hükmün iki fıkrası arasında içerik yönünden farklılık arz eden bir durum göze çarpmaktadır. Bu durum, 31.03.2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesiyle, birinci fıkrada yer alan “sulh

⁶⁷ Şener, s. 41 vd.; İmre / Erman, s. 11; Dural / Öz, § 31, N. 1676; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 226; Serozan / Engin, § 6, N. 11; Kılıçoğlu, s. 149 vd.

⁶⁸ Şener, s. 41.

⁶⁹ Hüküm vasiyet alacaklılarının da belgeyi isteme imkânına sahip olması üzerine kurulu olduğundan, Kanun'un terim tercihi ile içerik örtüşmemektedir. Veraset senedi, veraset belgesi veya miras belgesi terimlerinin daha yerinde olabileceğiyle ilgili görüş için bkz. Zekeriya Kurşat, Terekenin Korunması Önlemleri, İstanbul, 2010, s. 253.

Mevcut duruma dair bu husus yansıtıldıktan sonra, var olan bir çelişkiye dikkat çekmemek olmaz: Vasiyet alacaklılarının bu sıfatlarını gösterir belge alabilmelerine imkân sağlayan düzenlemenin gerekliliğine şüphe ile yaklaşılmalıdır. Zira TMK. m. 597 f. 1 uyarınca, bu kişiler tebliğ aldıkları vasiyetname örneği sayesinde zaten alacaklı sıfatlarını ispat edebilirler. Bu konuda başkaca bir belgeye de ihtiyaçları bulunmamaktadır. Bkz. Serozan / Engin, § 5, N. 83; Kurşat, s. 253.

⁷⁰ Köksal Kocağa, “Mirasçılık Belgesi (MK m. 598)”, GÜHFD, C. IX, Sa. 1-2, s. 85 vd. Ancak, çekişmeli yargı sonucunda verilen mirasçılık belgesi kesin hüküm gücündedir. Bkz. Gençcan, s. 856.

⁷¹ Dural / Öz, § 30, N. 1663.

⁷² Kocağa, s. 85; Nuri Erişgin, Mirasçılık Belgesi, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 59; Zilyetlik yönünden oluşabilecek ihtimaller için bkz. Kocayusufoğlu, s. 585 vd.

⁷³ “...Davacı; hem yasal mirasçı hem de atanmış mirasçıdır. Hem yasal mirasçı hem de atanmış mirasçı olan kişinin açtığı davada, iki sıfatına göre mirasçılık belgesi verilir.” Yarg. 2. HD., 23.05.2005, 4877/8082, Yarg. 2 HD. 4.7.1985, 4526/6326. Bkz. Gençcan, s. 106 ve dn. 173.

mahkemesince” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya noterlikçe” ibaresinin eklenmesinden kaynaklıdır. Her ne kadar NK. m. 71’e noterlerin yapabileceği diğer işlemler kısmına, mirasçılık belgesi verilmesi eklense de, bu durum atanmış mirasçıları kapsar nitelikte değildir. Zira, hâlen TMK. m. 598 f. 2, “*Mirasçı atamaya veya vasiyete ilişkin ölüme bağlı tasarrufa mirasçılar veya başka vasiyet alacaklıları tarafından kendilerine bildirilmesinden başlayarak bir ay içinde itiraz edilmедикçe, lehine tasarrufta bulunan kimseye, sulh mahkemesince atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilir.*” hükmü caridir. Dolayısıyla, açık hüküm bulunduğundan, atanmış mirasçıların ve vasiyet alacaklılarının noterden belge istemesi mümkün görünmemektedir⁷⁴.

Bunun yanı sıra, konumuz bağlamında hükümde zikredilen bir aylık süreye de değinmek gereklidir. TMK. m. 597 uyarınca vasiyetname atanmış mirasçıya tebliğ edilmekte, bu tarihten başlamak üzere bir aylık itiraz süresi işletilmekte ve sonrasında mirasçılık belgesi verilmektedir. Bu anlamda, mirasçılık belgesi verilmesi ispat işlevini haiz ve dolayısıyla hak tesis etmeyen bir belge olduğundan, ilgililerin tenkis, iptal ve miras sebebiyle istihkak davası açma hakları saklı kalmaktadır⁷⁵.

Hemen yukarıda TMK. m. 598’nin sadece mirasçıların değil, vasiyet alacaklılarının da haklarını gösterir bir belge almasına imkân tanıdığı belirtildi. Yargıtay, yerel mahkemenin mirasçılığın tespitine dair talebi reddetmesi üzerine tarafına intikal ettirilen bir uyuşmazlıkta, “*...Mirasçılık belgesi verilmesi isteminde çoğun içinde azı da vardır ilkesi uyarınca davacının isteminin vasiyet alacaklısı belgesi verilmesi olarak nitelendirilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*”⁷⁶ gerekçesiyle kararı bozmuştur. Ancak, gerek yerel mahkemenin gerekse de Yargıtay’ın göz ardı ettiği şu hususa değinmek gereklidir: “*Davacı vekili, muris M. E.’in Kocaeli ... Noteliği’nde düzenlediği düzenleme şeklinde vasiyetname ile tüm malvarlığını davacı H.. E.’e bıraktığını, vasiyetnamenin Kocaeli 3. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2012/ 1571 Esas, 2013/ 272 Karar sayılı ilamı ile açılıp okunduğunu, anılan vasiyetname doğrultusunda veraset ilamı verilmesini talep ve dava ettiği anlaşılmıştır.*”⁷⁷ Kararda olduğu gibi, mirasbırakan şayet tüm malvarlığını mirasçıya bırakıyorsa bu tasarrufun doktrinde genel olarak kabul edildiği üzere⁷⁸ mirasçı ataması olarak nitelendirilmesi gereklidir. Dolayısıyla, atanmış mirasçının bu sıfatı taşımamasından kaynaklı mirasçılık belgesinin kendisine verilmesi gerekirdi.

IX. MİRASI RET HAKKI

Mirasçılar, külli halefiyet prensibi gereğince mirasbırakanın ölümüyle mirası herhangi bir işleme gerek olmaksızın kazanmakta ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olmaktadır. Bu sonuçlar üzerine kurulu bir sistemin, mirasçılar bakımından tehlikeli sonuçlar doğurması olasıdır⁷⁹. İşte

⁷⁴ Benzer yönde bir değerlendirme için bkz. **Ayan**, s. 267 dn. 76.

⁷⁵ **Serozan / Engin**, § 5, N. 85.

⁷⁶ Yarg. 14. HD., 16.06.2015, E. 2015/2117, K. 2015/ 6746 (Lexpera).

⁷⁷ Yarg. 14. HD., 16.06.2015, E. 2015/2117, K. 2015/ 6746 (Lexpera).

⁷⁸ **Ayiter / Kılıçoğlu**, s. 101; **Kılıçoğlu**, s. 149; **Antalya / Sağlam**, s. 184; **Ergüne**, s. 93.

⁷⁹ **İlhan Helvacı**, Eski Medenî Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medenî Kanununa Göre Mirasın Reddi (MK. m. 605 – MK. m. 618), 1. Baskıdan Tıpkı 2. Baskı, İstanbul, 2014, s. 5-8.

bu sebeple de, kanunkoyucu mirasçılarını korumak amacıyla mirasın reddi, resmi defter tutulması ve resmi tasfiye kurumlarını ihdas etmiştir⁸⁰. Bu kurumların genel özellikleriyle de olsa tanıtılması, bu çalışmanın amacını ciddi surette aşar. Dolayısıyla, atanmış mirasçılar bakımından özellik arz etmesi münasebetiyle mirasın reddi konusu incelenecektir.

Mirasın reddi kurumu TMK. m. 605 ila 618 hükümleri arasında düzenlenmektedir. TMK m. 605 uyarınca yasal ve atanmış mirasçılarının mirası reddetmesi mümkündür. Kanun hükmü doğrultusunda, mirasın reddi ya mirasçının iradesine dayanır ki -bu gerçek ret olarak adlandırılmaktadır- ya da Kanun tarafından öngörülen karineye dayanır ki -bu da hükmi ret- şeklinde adlandırılmaktadır⁸¹.

Gerçek ret yönünden mirası ret süresi üç ay olarak belirlenmiştir. TMK. m. 606 bu sürelerin başlangıcını yasal mirasçılar ve atanmış mirasçılar yönünden farklı tayin etmektedir. Yasal mirasçılar açısından ret süresi, mirasçı olduklarını daha sonra öğrendiklerini ispat etmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri tarih ile birlikte başlamaktadır. Vasiyetname ile atanmış mirasçılar için ise süre, mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihte işlemeye başlamaktadır⁸². Görüldüğü üzere, hüküm miras sözleşmesi ile atanmış mirasçılar bakımından suskun kalmaktadır. Bu takdirde, doktrinde ağırlıklı olarak belirtildiği üzere, yasal mirasçılar yönünden öngörülen esaslardan yararlanılması uygun olacaktır⁸³. Nitekim, çoğu durumda atanmış mirasçının kendisinde miras sözleşmesine ilişkin bir suretin de bulunacağı düşünülse, mirasçılık sıfatını daha sonra öğrenmesi ile pek karşılaşılmamaktadır⁸⁴.

TMK. m. 611 f. 2 uyarınca, mirası reddeden atanmış mirasçının payı mirasbırakanın ölümü bağli tasarrufundan aksi anlaşılmadıkça, mirasbırakanın en yakın yasal mirasçısına kalmaktadır. Aksinin anlaşılacağı durumu ise, yedek mirasçı ataması oluşturmaktadır⁸⁵. Bu bağlamda, mirasbırakan atanmış mirasçılardan birinin mirası reddetmesi durumu yönünden, ona ait payın miras payları oranında diğer atanmış mirasçılara geçmesini öngörebilmektedir⁸⁶.

Hatırlanacağı üzere, mirasbırakan yasal mirasçılarında da atanmış mirasçı sıfatını kazandırabilmekteydi⁸⁷. Acaba her iki mirasçılık sıfatını uhdesinde taşıyan bir kişinin mirası bölümsel olarak reddetmesi mümkün müdür? Bu anlamda soruya olumlu yanıt verilmekte, mirasçının dilediği sıfatından kaynaklı mirasçılığını reddetmesinin mümkün olduğu görüşü paylaşılmaktadır⁸⁸. Ancak prensip itibarıyla mümkün olan bu durum ile izlenen amaca erişilmesinin çok da olanaklı olmadığı düşüncesi de paylaşılmaktadır⁸⁹. Gerçekten, söz

⁸⁰ Helvacı, s. 8 ve dn 14.

⁸¹ Dural / Öz, § 32, N. 1696; Öztan, s. 409.

⁸² Aynı prensip miras sözleşmesiyle üçüncü bir kişinin mirasçı olarak atanmasında da geçerli olmaktadır. Zira, bu sözleşmeler de aynen vasiyetnameler gibi açılmakta ve ilgiliye tebliğ olunmaktadır. Bkz. Dural / Öz, § 32, N. 1709; Helvacı, s. 83.

⁸³ Oğuzman, s. 291; Dural / Öz, § 32, N. 1709; Ayan, s. 278; Hatemi, s. 137; Helvacı, s. 82.

⁸⁴ Dural / Öz, § 32, N. 1709.

⁸⁵ Dural, Öz, § 32, N. 1743. Helvacı, s. 184 vd.

⁸⁶ Helvacı, s. 185. Aynı yönde başka bir örnek için bkz. İmre / Erman, s. 369.

⁸⁷ Bkz. yuk. III.

⁸⁸ Serozan / Engin, § 6, N. 52; Helvacı, s. 65.

⁸⁹ Dural / Öz, § 32, N. 1703.

gelimi borçlardan kurtulmak amacıyla bu sıfatlarından birini reddeden atanmış mirasçının, diğer mirasçılık sıfatı hâlen devam etmektedir. Dolayısıyla kendisi borçlardan sorumlu kalmaya da devam etmektedir⁹⁰.

Mirasın reddi ile bağlantılı bir diğer ihtimal de şöyle karşımıza çıkmaktadır: Mirasbırakan, mirasçı olarak atadığı kişiye ayrıca vasiyette bulunma yoluna da gidebilir. Böylelikle, mirasçı ve vasiyet alacaklısı sıfatlarını aynı kişide birleştirmiş olur⁹¹. Dolayısıyla, bu görünümde kişinin atanmış mirasçılıktan kaynaklanan sıfatıyla mirası reddetmesi durumunda, vasiyet alacaklısı olarak vasiyetten yararlanmaya devam etmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır⁹².

X. MİRASBIRAKANIN SAĞLIĞINDA MALLARINI ATANMIŞ MİRASÇIYA VERMESİ

Mirasçı atama işlemi yönünden özellik arz eden bir durum TMK. m. 572'den kaynaklanmaktadır. Hüküm, mirasbırakanın sağlığında malvarlığını atadığı mirasçıya devretmesini konu edinmektedir. Bu bakımdan hüküm, sadece miras sözleşmesi ile atanan mirasçılara uygulanma kabiliyetini haiz olup vasiyetname ile atanan mirasçıları kapsamamaktadır⁹³. Hükümün kendine özgü hâlini en çarpıcı biçimde anlatan ifadeye aynen yer vermeyi gerekli görüyoruz: *“Bu görünümüyle MK 572 kuralı, bir gözünü “mirası kazanma umudunun mirasçıya intikal etmezliği” kuralına kapamış olurken, öteki gözünü de “ölümden önce mirasın intikal etmezliği” kuralına kapamış olmaktadır”*⁹⁴. Hâl böyleyken, esasen ölüme bağlı tasarruf olan miras sözleşmesi ile sağlararası bir işlem olan malvarlığının devri aynı kapta karılmış olmaktadır⁹⁵.

Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesini düzenleyen hüküm, ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin uygulamasıyla birlikte düşünüldüğünde anlam kazanmaktadır. Gerçekten, sözleşmenin yapılması ve atanmış mirasçı olan bakım borçlusuna malvarlığının devredilmesi durumu sıklıkla birlikte bulunmaktadır⁹⁶. Ancak, ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin ve mirasçı atanmasının bulunduğu her durumda muhakkak bu hükümün uygulanacağına dair bir ön kabul de doğru olmamaktadır⁹⁷.

⁹⁰ Dural / Öz, § 32, N. 1703.

⁹¹ Ayiter / Kılıçoğlu, s. 102.

⁹² Ayiter / Kılıçoğlu, s. 102.

⁹³ Şener, s. 325; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 124; Dural / Öz, § 16, N. 664.

⁹⁴ Serozan / Engin, § 1, N. 127.

⁹⁵ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 123.

⁹⁶ Tuor, s. 393. Mirasbırakanın bakım borçlusunu mirasçı atamasında çoğu durumda tek yönlü ve ivazlı bir miras sözleşmesi bulunmaktadır. Çeşitli ihtimaller yönünden nitelendirme için bkz. Oğuzman, s. 133 vd.

⁹⁷ *“...Resmi memur (noter) tarafından düzenlenen bakım alacaklısı tarafından bakım borçlusunun mirasçı nasbedildiği ölüncüye kadar bakma sözleşmesini Türk Medeni Kanununun miras mukavelesine ilişkin 545. maddesi gereğince resmi vasiyet şeklinde (TMK. md. 532) düzenlenmiş olup geçerlidir. Böyle bir sözleşme ile bakım alacaklısı olan mirasbırakan sağlığında ifası gereken bir taahhüt altına girmemiş, bakım borçlusu ölüncüye kadar diğer tarafı bakıp beslemek, görüp gözetmek borcu altına girmiştir. Buna karşılık mirasçı atanmıştır... ...Davacı, ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile miras bırakan tarafından sağlığında mirasın tamamı için mirasçı atandığına göre atanmış mirasçı olduğuna ilişkin belge verilmesi gerekirken, sözleşmenin miras bırakana sağlığında ifası ge-*

Bu aşamada, hükmün metnine yer vermek suretiyle özellik arz eden durumların öne çıkarılması gereklidir:

“Mirasbırakan, sağlığında bütün malvarlığını miras sözleşmesiyle atadığı mirasçıya devretmişse, bu mirasçı resmi defter düzenlenmesini isteyebilir. Mirasbırakan, malvarlığının tamamını devretmemişse veya tamamen devrettikten sonra yeni mallar edinmişse; miras sözleşmesi, aksine bir kural içermedikçe, yalnız sağlıkta devredilmiş olan malları kapsar. Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi hâlinde, miras sözleşmesinde başka türlü bir kural yoksa, miras sözleşmesinden doğan hak ve borçlar atanmış mirasçının mirasçılara geçer.”

İlk olarak, mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi hâlinde külli halefiyetten kaynaklanan esasların geçerli olmadığı hususu saptanmalıdır⁹⁸. Daha açık anlatımla; nasıl ki sağlararası bir işlemde taşınmazlarda tescil, taşınırlarda teslim, alacaklarda temlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Aynen öyle de; mirasbırakanın devir işlemlerini bu surette tatbik etmesi zorunludur⁹⁹. Ancak, borçların geçişi kanun gereği kendiliğinden olmaktadır. Bu aşamada, alacaklılara ilan gerekliliği doğmaktadır. Ancak, mirasçı resmi defter düzenlenmesini istemişse ve bu hükümler uyarınca ilan yapılmışsa ikinci bir ilan aranmamaktadır¹⁰⁰.

Miras sözleşmesiyle atanan mirasçılar yönünden Türk Medenî Kanunu iki karine getirmektedir. Bu karinelere biri, mirasbırakanın sağlığında mallarını devretmesi durumuyla bağlantılı olmaktadır¹⁰¹. TMK. m. 572 f. 2 uyarınca mirasbırakan, malvarlığının tamamını devretmemişse veya tamamını devrettikten sonra yeni mallar edinmişse, miras sözleşmesi aksine bir kural içermedikçe, yalnız sağlıkta devredilmiş olan malları kapsamaktadır.

TMK. m. 572 f. 3 uyarınca miras sözleşmesinde başka türlü bir kural yoksa, atanmış mirasçının hak ve borçları, kendi mirasçılara geçmektedir. Gerçekten, söz gelimi, ölünceye kadar bakma sözleşmesinden kaynaklı bir atama işlemi, atanmış mirasçının mirasbırakandan önce ölmesi durumunda, onun mirasçıları mirasbırakana bakma borcu altında bulunmaktadır. Ancak aynı zamanda atanmış mirasçının haklarına da ehil olmaktadır¹⁰². Bu şekilde, hüküm âdeta yedek kazandırmaya olanak tanımaktadır¹⁰³. Zira bu hüküm olmasaydı, TMK. m. 548 f. 1 devreye girecek, böylelikle miras sözleşmesi

reken bir yükümlülük yüklenmediği gözetilmeden yazılı şekilde red kararı verilmesi usul ve yasağa aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 08.03.2005, E. 2004/17026, K. 2005/3505. Bkz. **Nazif Kaçak**, Yeni İçtihatlarla Türk Medenî Kanunu, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. bs., C. II, Madde 495-1030, 2007, s. 1333.

⁹⁸ **Oğuzman**, s. 139.

⁹⁹ **Oğuzman**, s. 139.

¹⁰⁰ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 127.

¹⁰¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 259; **Özüğür**, s. 1051. Bu karinelere ikincisi ise, TMK. m. 548’de yer almaktadır. Şayet atanmış mirasçı mirasbırakanın ölümünde sağ değilse, miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Ancak mirasbırakandan önce ölen kişinin mirasçıları, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ölüme bağlı tasarruflardan, miras sözleşmesi uyarınca elde ettiği ölüm tarihindeki zenginleşmeyi geri isteyebilmektedir.

¹⁰² **Tuor**, s. 393.

¹⁰³ **Baki İlkay Engin**, Yedek Mirasçılık, İstanbul, 2003, s. 91.

kendiliğinden ortadan kalkacaktı. Dolayısıyla yapılan kazandırmaların da iadesi gündeme gelecekti¹⁰⁴.

Gerçeştirilen devrin hukuki niteliği konusunda doktrinde tartışmaların olduğu, ancak yeknesak bir görüşün mevcut olmadığı hususuna işaret etmekle yetinelim¹⁰⁵. Ancak, bu konuda farklı şekilde isimlendirmeler yapılsa da değişmeyen yön, miras sözleşmesiyle atanan mirasçıya sağlararası bir devir yapılması olmaktadır¹⁰⁶.

XI. MİRASÇI ATAMA İŞLEMİNİN KOŞULA BAĞLI OLMASI

Ölüme bağlı tasarrufların çeşitlerinin düzenlendiği ayırmda TMK. m. 515 “koşullar ve yüklemeler” kenar başlığıyla düzenleme getirmektedir. Hüküm uyarınca, mirasbırakan ölüme bağlı tasarruflarını koşullara veya yüklemelere bağlayabilir. Bu bağlamda, hiç şüphesiz mirasçı atama işlemi de koşula bağlı olarak yapılabilir. Böylelikle, mirasbırakanlara daha geniş, deyim yerindeyse gözü arkada kalmadan tasarrufta bulunma imkânı da sunulmuş olmaktadır¹⁰⁷. Söz gelimi, mirasbırakan arkadaşını ileride belirli bir konuda roman yayınlaması koşuluna bağlı olarak mirasçı atayabilir¹⁰⁸. Burada atama işleminin hüküm ifade etmesi, gerçekleşmesi gelecekte şüpheli bir duruma bağlandığından geciktirici koşul bulunmaktadır¹⁰⁹. Benzer şekilde, atama işleminin bozucu koşula bağlı olarak yapılması da mümkündür. Bozucu koşulun varlığı hâlinde ise, atanmış mirasçı mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasçı sıfatını kazanmaktadır. Gelgelelim, gelecekte gerçekleşmesi şüpheli olan olayın gerçekleşmesiyle atama işlemi hükümden düşmektedir¹¹⁰.

Atanmış mirasçılığı yasal mirasçılıktan ayıran özelliklerden biri de, *mirasbırakandan önce ölüm* hâlidir. Bu hâlde, atanmış mirasçılardan kendi altsoyularının mirasçı sıfatını kazanması söz konusu olmamaktadır. Ancak, bu prensibin yedek mirasçı atama işleminden yararlanılmak suretiyle aşılması mümkündür¹¹¹. Hiç şüphesiz, mirasbırakanın atanmış mirasçının yerine geçmek üzere dilediği bir kişiyi mirasçı ataması da mümkündür. Yedek mirasçı atama TMK. m. 520 ile düzenlenmektedir. Bu hüküm uyarınca,

“Mirasbırakan, atadığı mirasçının kendisinden önce ölmesi veya mirası reddetmesi hâlinde onun yerine geçmek üzere bir veya birden çok kişiyi yedek mirasçı olarak atayabilir. Bu kural belirli mal bırakmada da uygulanır.”

Hüküm ölüm ve reddetme hâleriyle sınırlı olmak üzere kaleme alınmıştır. Ne var ki, buradaki sayım örnek kabilinden kabul edilmelidir. Böylelikle söz

¹⁰⁴ Engin, s. 91

¹⁰⁵ Bu görüşlerin incelenmesi için bkz. Serap Özbey, “Olumlu Miras Sözleşmesi”, Çankaya Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 15 vd <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

¹⁰⁶ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 126.

¹⁰⁷ Kılıçoğlu, s. 143.

¹⁰⁸ İmre / Erman, s. 135.

¹⁰⁹ Ayan, s. 95 vd.

¹¹⁰ Ayan, s. 98.

¹¹¹ İnan / Ertaş / Albaş, s. 221. Bu anlamda, yedek mirasçılığın kanuni halefiyet prensibini iradi mirasçılık alanında tamamlayıcı işlevi bulunmaktadır. Bkz. Engin, s. 2.

gelimi, mirastan yoksunluk hâlinde de hükmün uygulanması sonucuna varılacaktır¹¹². Uygulama ise şu şekilde cereyan edecektir: Asıl olarak mirasçı olması istenen kişinin bu sıfatını yitireceği bir sebep gerçekleşmeli ve yedek mirasçı da hayatta bulunmalıdır. Bu yönüyle de, yedek olarak atanan kişinin mirasçılığı geciktirici koşula bağlı bir atama niteliğini taşımaktadır¹¹³.

Koşula bağlı niteliği dolayısıyla incelenmesi gereken diğer bir kurum ise TMK. m. 521 ila 525 hükümleri arasında düzenlenen artmirasçı atama olmaktadır. Biraz önce değinildiği üzere, yedek mirasçılıkta sadece bir kişi hak sahibi olmaktadır. Oysa, artmirasçı atamada hem ön mirasçı hem de art mirasçının hak sahibi olacağı bir kurgu bulunmaktadır¹¹⁴. TMK. m. 524 uyarınca ön-mirasçı, mirası atanmış mirasçılar gibi kazanmaktadır. Bu kurguda, ön mirasçının kazandığı mirasçılık sıfatı bozucu koşula, art mirasçının kazanımı ise geciktirici koşula bağlı olmaktadır¹¹⁵.

SONUÇ

Mirasbırakan sağlığında müstakbel terekesinin paylaşımını etkileyen işlemler yapabilmektedir. Bu kapsama giren mirasçı atama işlemi ile, mirasbırakan bir veya birden fazla kişiyi terekenin tamamı veya belirli bir oranında hak sahibi kılmaktadır. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar içerisinde yer alan mirasçı atama işlemi, gerek vasiyetname gerekse de miras sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Mirasbırakan atama işlemi koşula bağlı olarak da yapılabilir. Mirasçı atama ve vasiyet tasarruflarının birbirinden ayrılması konusu önemlidir. Bazen öyle durumlarla karşılaşmaktadır ki, nitelendirme konusunda arada kalınmaktadır. İşte böyle durumlar bakımından ölüme bağlı tasarrufun yorumu meselesi önem kazanmaktadır.

Atama işlemi ile birlikte atanmış mirasçılar prensip itibarıyla yasal mirasçılarla aynı mertebede hukuki statüye kavuşmaktadır. Külli halefiyet prensibi gereği mirasbırakanın ölümüyle birlikte atanmış mirasçılar da mirası küll olarak edinmekte ve bu edinim kendiliğinden gerçekleşmektedir. Ne var ki, bu iki mirasçılık sıfatına Kanun kimi konularda farklı sonuçlar bağlamakta, kimi hükümlerin ise uygulamasını farklı tayin etmektedir. Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını atadığı mirasçıya devretmesi durumu taşıdığı özellikler ile olağanın dışında bir seyir izlemektedir. Bir yandan atama işleminin varlığı ölüme bağlı bir tasarrufu göstermektedir. Öte yandan ise, ölümden önce intikal gerçekleşmiş olmaktadır.

¹¹² İmre / Erman, s. 148; Kocayusufpaşaoğlu, s. 289; Serozan / Engin, § 4, N. 164; Öztan, s. 325; Kılıçoğlu, s. 152 vd.; Ayan, s. 136.

¹¹³ Escher, s. 244; İmre / Erman, s. 149; Engin, s. 27 vd.

¹¹⁴ Engin, s. 34.

¹¹⁵ Engin, s. 32 dn. 72. Ayrıca bkz. Escher, s. 247 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, s. 291.

KISALTMALAR

aş.	: Aşağıda
bkz.	: Bakınız
bs.	: Bası
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
f.	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
K.	: Karar
Lexpera	: Lexpera Çevrimiçi Hukuk Bilgi Bankası
m.	: Madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
NK	: Noterlik Kanunu
özl.	: Özellikle
s.	: Sayfa
Sa.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
yuk.	: Yukarıda

KAYNAKÇA

Akbıyık, Cem: Miras Sebebiyle İstihkak Davası, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Işığında Bilimsel Bir Sentez Denemesi, İstanbul, 2003.

Akkanat, Halil: "El Yazısı İle Vasiyetnamede Vasiyetname Metninin Özellikleri", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, C. 2, Yayına Hazırlayan Doç. Dr. Abuzer Kendigelen, İstanbul, 2001.

Akkanat, Halil: Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul, 2004.

Antalya, Gökhan / Sağlam, İpek: Miras Hukuku, 3. bs., İstanbul, 2015.

Ayan, Mehmet: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara, Ekim 2016.

Ayan, Serkan: “Olumlu Miras Sözleşmelerinin İçeriğine Aykırı Hukuki İşlemlere İtiraza Yönelik Medeni Kanun’un 527/ II Hükmünün Anlamı”, THD, Y. 6, Sa. 58, Haziran 2011.

Aybay, Aydın: Miras Hukuku Dersleri, Yeni Medeni Kanuna Göre Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2002.

Ayiter, Nüşin: Miras Hukuku, 4. bs., Ankara, 1978.

Ayiter, Nüşin / Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, Genişletilmiş 2. bs., Ankara, 1991.

Turan Başara, Gamze: Miras Hukukunda Denkleştirme, Ankara, 2013.

Berki, Şakir: Miras Hukuku, Ankara, 1975.

Demir, Mehmet: “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, YD, C. 20, Sa. 3, Temmuz 1994.

Dural, Mustafa: “İsviçre Türk Hukukunda Ortak (Müşterek) Vasiyetnameler”, MHAD, Y. 1969, C. 3, Sa. 4 (Vasiyetname).

Dural, Mustafa: Miras Sözleşmeleri (İsviçre, Alman ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak), İstanbul, 1980 (Miras Sözleşmeleri).

Dural, Mustafa / Öz, Turgut: Miras Hukuku, Onuncu Bası, İstanbul, 2016.

Engin, Baki İlkay: Yedek Mirasçılık, İstanbul, 2003.

Ercoskun Şenol, H. Kübra: “Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yüklemler”, Atatürk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2011.

Eren, Fikret: “Mirasta İade”, Adalet Dergisi, Y. 1963, C. 3-4.

Ergüne, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul, 2011.

Erişgin, Nuri: Mirasçılık Belgesi, Ankara, 2013.

Escher, A. Medeni Kanun Şerhi Miras Hukuku, Çev.: Sabri Şakir Ansay, Ankara, 1949.

Gençcan, Ömer Uğur: Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2016.

Gönensay, Samim / Birsen, Kemaleddin: Miras Hukuku, İkinci Bası, İstanbul, 1963.

Gürsoy, Kemal Tahir: Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti, Ankara, 1955.

Hatemi, Hüseyin: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. bs., İstanbul, 2014.

Helvacı, İlhan: Borçlar Hukuku, Miras Hukuku ve Eşya Hukukuna İlişkin Hukuki Mütalaalar (2000-2010), İstanbul, 2010.

Helvacı, İlhan: Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi (MK. m. 605 – MK. m. 618), 1. Baskıdan Tıpkı 2. Baskı, İstanbul, 2014.

İmre, Zahit: Türk Miras Hukuku, Yenilenmiş Dördüncü Bası, İstanbul, 1978.

İmre, Zahit / Erman, Hasan: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Basım, İstanbul, 2016.

İnan, Ali Naim / Ertaş, Şeref / Albaş, Hakan Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, Yeni Medeni Kanununa – Mevzuattaki Değişikliklere ve Uygulamalardaki Yeniliklere Göre Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 9. bs, Ankara, 2015.

İşgüzar, Hasan: Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara, 2003.

Kaçak, Nazif: Yeni İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. bs., C. II, Madde 495-1030, 2007.

Kayak, Sevgi: “Roma Hukukunda Mirasçı Atama”, Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İstanbul, 2015.

Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, Genişletilmiş 6. bs., Ankara, 2015.

Kocaağa, Köksal: “Mirasçılık Belgesi (MK m. 598)”, GÜHFD, C. IX, Sa. 1-2.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip: Miras Hukuku, Hiç Değişiklik Yapılmamış 3. bs., İstanbul, 1987.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip: “Mirasta İade (= Denkleştirme) İle İlgili Meseler”, Medeni Kanun'un 50. Yılı, Bilimsel Hafta: 15-17 Nisan 1976, Ankara, 1977.

Köprülü, Bülent: Miras Hukuku Dersleri I, Mirasçılar – Ölümüne Bağlı Tasarruflar – Mirasın İntikali (Geçmesi), Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. bs., İstanbul, 1985.

Kurşat, Zekeriya: Terekenin Korunması Önlemleri, İstanbul, 2010.

Nar, Ahmet: Türk Miras Hukukunda Tenkis, İstanbul, 2016.

Oğuzman, M. Kemal: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul, 1995.

Özbey, Serap: “Olumlu Miras Sözleşmesi”, Çankaya Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Öztan, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Ankara, 2016.

Özüğür, Ali İhsan: Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, C. 1, Ankara, Ocak 2016.

Sarı, Suat: Uygulamalı Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2015.

Serozan, Rona: “Değişen Toplumun Değişen Miras Hukuku”, Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İstanbul, 2015.

Serozan, Rona: “Miras Hukukunda İradi Mirasçıların Konumunu Güçlendiren Yeni Gelişmeler”, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, İstanbul, 2004 (İradi Mirasçılar).

Serozan, Rona: “Ölümüne Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım”, Prof. Dr. Halid Kemal Elbir'e Armağan, İstanbul 1996.

Serozan, Rona: Sağlararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma, İstanbul, 1979.

Serozan, Rona: Sözleşmeden Dönme, Gözden Geçirilmiş 2. bs., İstanbul, 2007 (Dönme).

Serozan, Rona / Engin, Baki İlkay: Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2014.

Sungurbey, İsmet: Medeni Hukuk Sorunları, C. 2, İstanbul, 1974.

Şener, Esat: Miras Hukuku, Ankara, 1977.

Tuor, Pierre: İsviçre Medeni Kanunu'nun Federal Mahkeme İçtihatlarına Göre Sistemli İzahı, Çev. Amil Artus, Birinci Kısım, Ankara, 1956.

Tuor, Pierre: İsviçre Medeni Kanunu'nun Federal Mahkeme İçtihatlarına Göre Sistemli İzahı, Çev. Amil Artus, Son Kısım, Ankara, 1957.

von Tuhr, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumi Kısımı, Cilt 1-2, Çev.: Cevat Edege, Ankara, 1983.